

Proxemics

SALOMÉ MOOIJ

Acrobaat
balancerend op de
grens tussen
afstand en
intimiteit

‘Ik zeg afstand maar ik bedoel nabijheid’, zegt performer Salome Mooij in de interactieve performance ‘Proxemics’. Als een acrobaat die vanuit de hoogste nok van de circus tent naar beneden daalt, zo begint ze ons vanaf de hoogste galerij van de Rode Zaal van Theater de Brakke Grond te benaderen. Steeds dichterbij. Tot ze tenslotte tussen het publiek in de zaal op de grond zit, met het hoofd van een van de bezoekers in haar schoot zit.

09 FEBRUARI 2023

Vooraf laat men ons weten dat we overal mogen gaan zitten tijdens de voorstelling. We mogen ons ook verplaatsen als dat ons zint. Eens in de zaal blijkt die leeg: geen zetels op de tribune, ook geen andere stoelen. Kaal werklicht verlicht de ruimte. De performer zit verscholen op de hoogste van de twee balkons van de zaal. Eens het begint blijft ze onzichtbaar voor ons in het donker. Zo spreekt ze ons toe. Haar stem lijkt soms lichtjes te trillen en klinkt bijna verlegen, maar de afstand tussen haar en ons overbrugt ze met gemak.

Het deed me denken aan de entree die sterren maken in weelderige glamourshows, met de diva die aan het begin van de show onder de volgspot een lange trap af daalt in een veren kostuum. Hier is er echter geen volgspot te bespeuren, en nog minder die veren. Toch is er meteen een spanning te voelen in de kale theaterzaal. Mooij voert die spanning stap voor stap op. Eerst is er het donker, dan de stem, dan pas het geluid van voetstappen. Ze lijkt uit te glijden. Een deur gaat open op het lagere balkon. Het licht gaat er aan. Zo komt Salomé Mooij steeds dichterbij tot ze bij bovenaan de tribune in de zaal opduikt. Pas dan zien we haar voor het eerst. Ze draagt neutrale kledij: een hoog gesloten overhemd, broek en stevige schoenen. Haar haar heeft ze opgestoken zodat haar ranke hals nog meer opvalt.

Nu klautert ze op de balustrade van het balkon. Vanaf die positie kan ze met haar afstandsmeter met rood laserstraaltje optimaal de afstanden tussen haar en de toeschouwers, en tussen de toeschouwers onderling overzien en analyseren. In die positie legt ze ook uit wat *proxemics*, de titel van deze performance, betekent. Ze baseert zich o.m. op ‘The hidden dimension’ van antropoloog Edward T Hall. In dat boek uit 1966 bestudeert hij de manier waarop mensen ruimte gebruiken, en meer in het bijzonder welke effecten bevolkingsdichtheid heeft op sociale interactie, communicatie en gedrag.

Op een droge en feitelijke manier somt ze de gedragscodes op die bij een bepaalde afstand tussen mensen horen en omgekeerd. In de publieke ruimte is 4 tot 8 of meer meter gangbaar. In de sociale omgang houden we het bij 1,2 tot 4 meter. De persoonlijke afstand krimpt tot 50 à 75cm. Bij een intieme verhouding is de gewenste afstand nul tot 50 cm. De performer demonstreert die afstanden ook. Omdat wat ze zegt en toont herkenbaar en absurd tegelijk is, wordt het grappig op een Mister Bean-achtige wijze. ‘Ik ben theatermaker en sinds kort noem ik mezelf ook clown’, zegt Mooij in een interview dan ook.

Zo subtiel als haar stem en haar mimiek zijn, zo geraffineerd is Mooij als ze de grenzen opzoekt van wat toelaatbaar of ongewenst is tussen performer en

publiek. Ze is daarin als een evenwichtskunstenaar die heel knap in het hier en nu contact weet te leggen met de mensen om haar heen. Het gaat maar één keer fout als ze nogal bruusk aanleunt tegen iemand achter haar.

Met haar lichte stem, bijna verlegen, steeds meer ontwapenend, komt ze steeds dichterbij. Raakt ze nog niemand aan. Ze strekt wel haar armen en vingers uit naar de toeschouwer die het zelfde doet, maar raakt die net niet. Het is als in Michelangelo's fresco De schepping van Adam, maar dan wat actiever.

Even later haakt ze haar arm in die van een vrouw uit het publiek. 'Wil je met me wandelen?' Licht verend op haar veterschoenen. Zo heel veel ruimte om te wandelen is er niet, maar Mooij probeert de pas er in te houden in de kleine cirkel die het wandelpad vormt tussen en langs het publiek dat op de grond zit.

Licht en speels, plagerig en provocatief gaat de performer door met aftasten en naderbij komen. 'Horen jullie bij elkaar? Ja dat dacht ik al'. En dan: 'Dit is de afstand waarbij de ene persoon veel meer weet van de andere persoon dan andersom'. Mooij stapt een tree hoger op de tribune. 'En als ik hier sta wordt het een beetje dominant, voel je dat ook?' Even later wordt ze nog een tikkeltje brutaler wanneer ze met beide armen zijwaarts gestrekt tussen twee mensen gaat zitten. Zo toont ze voor hoe groot anderhalve meter precies is. Op die manier drukt ze die mensen wel weg door alle ruimte voor zichzelf op te eisen.

Nog dichterbij komt ze, tot ze vlakbij iemands gezicht is en zegt dat ze de poriën kan zien, in de ogen kijken, parfum kan ruiken, de adem kan horen. Dat is de intieme afstand: van nul tot 50 cm. Telkens meet ze het na met haar laserstraal.

'This right here is poetry'. Alle cijfers, weetjes en feiten vallen weg wanneer ze uiteindelijk het licht uit doet en vanaf haar telefoon muziek op zet van hiphop artiest Akua Naru met 'Poetry: How Does It Feel', een sensuele, jazzy jam van Spoken Word die me meevoert terwijl ik kijk naar Mooij die draaiend rond haar eigen as lijkt te zwelgen in verlangen naar nabijheid, intimiteit, liefde?

Uiteindelijk spreekt Salomé Mooij zelf die poëtische vraag uit als ze hardop zegt wat ze zelf het liefst zou willen: een hoofd op haar schouder, een hand op haar rug. De kleine gebaren, minimale bewegingen zorgen voor ontroerend mooie beeldend, soms alleen, soms samen met iemand uit het publiek.

Wanneer Salomé Mooij aan het eind van de performance, die ze creëerde in samenwerking met Rita Hoofwijk en Barbara T'Jonck uiteindelijk tussen het publiek in de zaal op de grond zit met het hoofd van een van de bezoekers in haar schoot duurt het lang voordat het publiek voelt dat dit het einde van de performance is. Misschien omdat het eindbeeld van vertrouwen en geborgenheid zo onweerstaanbaar mooi is dat je hoopt dat het zo blijft.